

fogas, t. ex.: *Herrn har deruti mycket rätt; men jag får göra herrn uppmärksam på, att . . . .* *Hvad fallas herrn? Herrarne behagade säga in. Med h-rarnes benägna tillstånd. Agera h.*, genom sitt lefnadssätt söka inbilla folk, att man är rik eller förnäm. (Fam. skämtv.) *Som en h., som herrar*, stort, förnämt, präktigt, beqvämt, t. ex.: *Lefva som en h., som herrar. Vi så äka som herrar.* (Fam.) *Han har blifvit en sådan h.*, så förnäm och stolt. *Två h-rar och en narr*, benämningen på ett slags tokspel. — 2) Säges om den, som äger att bjuda och befalla: a) Herrskare. *Vara h. öfver ett stort land, rike. Napoleon upphäufde sig till h. i Frankrike. Vara h. på hafvet*, med sina flottor beherrska det. *H. öfver lif och gods*, som äger att deröfver förfoga. *Hvar och en är h. öfver sin stackare*, det finnes ingen så ringa, att han ej har någon att tukta; äfv. hvar och en tuktar den, han rår på. (Fig.) *Vara h. öfver sig sjelf*, förmå att tygla sina begär, sina sinnserörelser. (Ordspr.) *Stränga h-rar regera äcke länge*, tyranni föder hat och uppror. — Syn. Se *Regent*. — b) Ägare af länderi, gods, o. s. v. *H. till en egendom.* — c) Husbonde. *Betjentens, drängens h. Herrn i huset. Herrn och frun äro båda utgångna. Icke vara h. i sitt hus*, fastän man egentligen är husbonde, i sina förfoganden, bero af, rätta sig efter någon annan. (Fig.) *Vara sin egen h.*, bero endast af sig sjelf. — 3) Benämning på Gud, så väl i det bibliska och kyrkliga språket, som i dagligt tal. Förekommer endast i bestämd form eller i vokativ. *H-n den allsmäktige. H-n gaf och H-n tog. O Herre Gud!* I folkspråket och i dagligt tal säges äfv. allmänt *Vår H.* — De gamla formerna *Herran* (gam. ackus.), *Herrans* och *Herranom* (gam. dat. plur.) bibehållas ännu, de tvenne förra allmänt, helst i det bibliska och kyrkliga språket, det sednare mera sällan och nästan endast i biblisk stil. *Tro på Herran. I Herrans namn. Herrans bön*, bönen Fader Vår. (Fam.) *Ett herrans väder*, förfärligt oväder. *Många herrans år*, ganska många år, mycket lång tid. *Tacker Herranom!* tackar Gud! (Fam.) *Han är i herranom, i herranom afsomnad*, död. — Ss. *H-lik*.

Anm. Enligt Edda betyder *Herre* egentligen *Härens anförare* (af *Her*, här), hvilken hänledning är naturligare, än den af grekiska ordet *Kyrios* eller det latinska *Herus*, helst som *Herre* ursprungligen var en ärtitel, hvilken tillkom endast konungar och jarlar.

**HERREDAG**, hä'rredåg, m. 2. Benämning på de riksmöten, som i Sverige kommo efter de urgamla alsherjartingen, och vid hvilka rikets angelägenheter afgjordes af de mäktiga adliga och andliga herrarna, utan odalmännens medverkan.

**HERREFOLK**, n. sing. Personer af herreklassen. — Skrifves äfv. *Herrfolk*.

**HERREGODS**, n. 3. Se *Herregård*.

**HERREGUNST**, f. sing. Gunst, hvori någon står hos en hög herre eller höga herrar.

**HERREGÅRD**, hä'rregård (uttalas vanligen hä'rregård), m. 2. Landtgodts, som bebos af en herreman, eller bebyggt för ståndspersoner. Brukas äfv. stundom i samma mening som *Säteri*. — Skrifves äfv. *Herrgård*.

**HERREGÅRDSARBETE**, n. 4. Arbete, som hör förättas vid en herregård af godsets underhafvande. *Gå på h.* — I samma mening säges äfv. *Herregårdskörsla*.

**HERREKLASS**, m. 3. Herremännens klass i

ett samhälle. Jfr. *Herreman*. — *Motsatt*: *Arbetsklassen*.

**HERREKORT**, n. 3. (fam.) Högt kört. Äfv. *Herrkort*.

**HERRELIF**, n. sing. Ett sådant lif, som herrar vanligen föra.

**HERREMAN**, m. 3. pl. — *män*. Benämning på alla dem, hvilka ej tillhöra menige man, d. v. s. bondeståndet, arbetande klassen, gemenskapen af arméen och flottan, m. m. Ordet inbegriper alla slags embetsmän, adel och ståndspersoner.

**HERRESTÅND**, n. 5. Se *Herreklass*.

**HERRESÄTE**, n. 4. Landtgodts, der en adelig herre bodde, eller tillhörande en adelig famlj.

**HERRETJENST**, f. 3. Tjenst hos höga och förnäma herrar.

**HERREVÄLDE**, se *Herrvälde*.

**HERRGÅRD**, se *Herregård*.

**HERRKORT**, se *Herrekort*.

**HERRLIG**, hä'rllig, o. hä'rllig, a. 2. Egentl.: som anstår en herre. 1) Säges om allt hvad, som gör ett högst behagligt intryck på sinnena. *Ett h-t väder, mänsken. En h. musik, syn, tofta, utsigt, smak, lukt, känsla. Hvilken h. njutning!* *Ett h-t kalas, gästabud.* — 2) I sitt slag högst förträfflig, nyttig, välgörande. *Ett h-t regn. En h. säd, skörd, äng.* — Syn. (för begge bem.) Se *Förträfflig*. [Härlig.]

**HERRLIGGÖRA**, v. a. 2. (böjes som *Göra*) Se *Förherrliga*.

**HERRLIGGÖRELSE**, f. 3. Förherrligande.

**HERRLIGHET**, f. 3. 1) Egenskapen att vara herrlig. *H-en af en njutning.* — 2) Alla de ytre lysande företräden, som anses tillhöra en hög herre eller furste. *Prakt och h. Konungen satt på tronen i all sin h. (Teol.) Guds h.*, inbegreppet af alla Guds fullkomligheter, för så vida de af förnuftiga, fria väsende äro kända och ärade. — 3) (fam. föraktl.) Förmån, fördel, vinst. *Han tänkte vinna 100,000 r:dr, men 10 r:dr blef hela h-en.* — *H-er*, pl. 1) (i lagstil) Särskilta förmåner, som åtfölja ett landtgodts. — 2) (i allmänhet) Fördelar, förmåner.

**HERRSKA**, v. n. 1. 1) Äga och utöfva makt att bjuda och befalla. *H. öfver ett folk, en nation, en stam, öfver ett land, ett riké, en stad.* — Syn. Se *Regera*. — 2) (fig.) Vara gånge, rådande. *Febrar och frossor h. der på orten hvarje vår. Ärelystnad herrskar i hans själ. Rundt omkring h-de grafvens stillhet.* — Syn. *Råda.* — Part. pres. *H-nde* brukas nästan adjektivt, t. ex.: *En h. synd. H. missbruk.*

**HERRSKANDE**, n. 4. Förhållandet, att någon eller något herrskar.

**HERRSKAP**, n. 3. o. 3. 1) (utan plur.) Makt att bjuda öfver andra och göra sina befallningar åtlydda. *Stå, gifva sig under någons h.* — Syn. *Välde, Herravälde.* — 2) (med plur.) Stort riddargods i vissa tyska länder. *Äga flera gods och h-er i Bäjern.* — 3) Herre och fru i förhållande till deras tjenstfolk; äfv. herre och fru jemte deras famlj. *Denne betjent har alltid troget tjent sitt h. Är h-et hemma?* — 4) Titel, som brukas i tilltal till herrar och damer. *Sitt ner, mitt h. Mitt h.! stigen in, jag ber.* — Ss. *H-slik*.

**HERRSKAPSBETJENT**, m. 3. Betjent i ett herrskapskus.

**HERRSKAPSBORD**, n. 3. Bord, der sjelfva herrskapet i en famlj spisar, till skitnad ifrån Folkets bord.